

գիտութիւնները՝ նոյն նպատակին հասնելու միջոցները . վասն զի մարդոց նպատակը միութիւնն է, և միութիւնը սէրն է .

Արդ՝ նոքա ամենքը, որոնք ազգային վերակենդանութեան կը փափաքին, պարտաւոր են մտաւոր եւ բարոյական դաստիարակութիւնը իրարմէ բնաւ չը զատել, լոյսը իր ջերմութենէն չը բաժնել և միշտ բարոյականի առաւելութիւնը ճանաչել . Առանց բարոյական տարեր, յորմէ դժբաղդաբար խիստ զուրկ են մեր դպրոցները, մեր քննչականութիւնը, մեր ժողովները, մեր բանախօսութիւնքը, մեր գրութեանները, մեր յարաբերութիւնքը, մեր ազգակցութիւնը և մեր եղբայրութիւնը, անհնարին է ազգային ճշմարիտ վերակենդանութեան ակն ունիլ . Այն կենսարար զօրութիւնը, որ մեր ցրուած, ցամքած ու չորացած կմախքները պիտի միաւորէ, պիտի յողէ և կենդանութիւն տայ, այն զօրութիւնը՝ Դաստիարակութիւնն է . Այն փրկարար հիւժը, որով պիտի վերանորոգին, վերածնին և սնանին մեր միտքն ու սիրտը՝ Ճշմարտութիւնն է եւ սէրը . Այն անցավժեշտ սլոյ, որ պիտի մեր Ազգի անունը անմահ պահէ ազգաց դաստիարակին մէջ, բարոյական և մըտաւոր Վերակենդանութիւնն է .

Սիօնը, այս վերակենդանութեան մխիթարիչ յուսով ոգեւորուած, մուտ կը գործէ ահա՛ 1871 թուականին մէջ և անպայման պարտք կը համարի սոյն վերակենդանութիւնը գլխաւոր նպատակ բռնել իր մտածութեանց և հրատարակութեանց . վասն զի համոզուած է Սիօնը, որ ազգաց մահուան և կենդանութեան միակ կեդրոնն է ՄԻՏՔԸ և ՄԻՐՏԸ .

Սիօնը, անցած տարուան ջերմ վերածնութիւններէն շատ առաջ, արդէն գիտողութեան առած և պարզած է կաթողիկոսական խնդիրը 1869 թուականի Հունիսի ամսատետրին մէջ . Սիօնը, այժմ եւս նոր յօդուած մի քնդանելով նոյն խնդրոյ նկատմամբ, զոր պատմական հետազոտութեամբ շարադրած և զըկած է մեր համազգի բանագէտ Պ. Ա. Այվազեան, կը փութայ հրատարակել ի վերծանութիւն արդարախաճ ազգայնոց .

Տեսութիւն . — Հակաթոռք . — Իրաւապետական անուն կրողք . — Տեղիք կաթողիկոսութեանց . — Արեւիկապիտք . — Լիւթարութիւն . — Լպտէն բնութիւնք .

Ազգ . կաթողիկոսական աթոռոց խնդրոյն վրայ այնքան խօսուեցաւ, և այդ աթոռները այնքան դրին վերուցին, որ հիմա մեծ զգուշութիւն պէտք է ատիկա նորէն ձեռք առնելու, որ չըլլայ թէ բողոքովին քայքայուին .

Սենք կ'ուզեմք նորէն այսխընդրոյն վրայ գալ, բայց ոչ թէ Պիւթագորեանց լաւաւ մեր փաստաբանութեան կայան ընտրելով, ինչպէս շատերը մինչեւ հիմայ ըրած են, այլ այնպիսի փաստեր յառաջ բերելով որ ազգային պատմութեան և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աւանդութեանց նկատմամբ հարազատ ըլլալուն վրայ՝ մեր ընդգիմաբաններն իսկ ըսելիք մը չունենան .

Սոյ և Աթմամարայ կաթողիկոսութեանց մենք հակաթոռ ըսած չեմք, և չպիտի ըսեմք .

Ի՞նչու .

Վասն զի, հակաթոռներու ծնուն

դը՝ պատահական կ'ըլլայ, և ոչ թէ պատմական :

Հոս մեր ընդդիմախօսաց առջեւ թերեւս խնդարու կէտ մը ներկայանայ, որով առարկին թէ՛ պատմական գրեթէ ամեն անցքերու ծնունդը՝ պատահական կամ գիպուածական չէ՛ ինչ է :

Ահա մեր ալ տառնկներուն օձիքէն բռնելու տեղը :

Օհուռնդը՝ անշուշտ մինչեւ ետքը ծնունդ չը մնար : Ասոր մէջ տեղը և և վախճանն ալ պէտք է ըլլայ :

Արդ՝ կը հարցնեմք. փնտռուած օրինաւորութիւնը՝ կաթողիկոսութե՛ ծագմանը վրայ է, թէ անոր տեւողութեան կամ ընթացքին վրայ :

Առաջինին նկատմամբ ըսելիքն արդէն ուրիշ առթով մը ըսած եմք, և մեր հակառակաբանները ասի լաւ կը յիշեն :

Իսկ երկրորդին գալով պիտի փնտռենք հիմայ թէ՛ պատմութիւնը ինչ կերպով մեր աչքին առջեւ կը դնէ այս երկու կաթողիկոսութեանց յարատեւութիւնը մինչև մեր օրերը :

Ինչ կը կարծենք : Այնթէ՛ Ազգը մինչեւ ցայսօր անտարբեր կեցած է կաթողիկոսական խնդրոյն նկատմամբ,

Աւելեղեցւոյն մէջ՝ ամեն Ասիքեռ կաթողին ու եռախաչ կամ գնաւաձեւ գաւազան կրողին, կամ եղիսկոսոսական ձեռնադրութեան ժամանակ՝ արծուեղբոր՝ գորգ գործածողին և ի հանդիսի (մայ—հովանի կրողին, և կամ եկեղեցիէն դուրս, հին սովորութեան համեմատ, մատանին մատնամառը գնողներուն, կամ նոր սովորութեան համեմատ, խաչակիր վեղարաւորներուն) միթէ օրինաւոր կաթողիկոս անունը շուայած է :

Ինաւ երբէք :

Այո՛ գաղափարը՝ ազգին կամ եկե-

ղեցւոյն պատուոյն նախադիմք մը՝ ընել ուղեւէ, որ մենք երբէք չենք ընդունիր :

Այն ժամանակակից յամառները՝ լաւ և ուղիղ կերպով համոզելու համար, տեսէք ազգային պատմութիւնը ինչ խորհրդաւոր ոճով, ժամանակին արդի տարածայնութիւնները գողցես գուշակելով՝ այս խնդրոյն պարագաներուն վրայ անանկ անաչառ և մանրամասն տեղեկութիւններ աւանդած է մեզ, որով սպիտակը՝ կայրերուն անգամ աչքը խօթած ըլլալու համար, սեւը՝ միշտ անոր քով շօշալիւն կերպով դրած է, որպէս զի՛ եթէ ուրիշ բան մ'ալ չենք գիտեր, գոնէ բաղդատութեամբ և եթէ կարողանամք անշփոթ որոշել, նոյնաթո՛ր հակաթո՛ռ էն, իրականը՝ անուանականէն, աթո՛ռը՝ աթոռակալէն, համակիրը՝ ներհակակիրէն, հարազատը՝ անհարազատէն, նաեւ օրինաւորը՝ ապօրինաւորէն :

Խօսքերնուս դասակարգէն բաւական կը հասկցուի որ, մեր միտքը Ալիլիկայ և Ռշտունեաց կամ՝ Ղլթամարայ կաթողիկոսներուն օրինաւորութիւնը հաստատել չէ :

Այնինքն արդէն գտրերով նուիրաւ գործուած բան մ'է, ուստի մեզի չէ ինկեր քանի մը թեթեւամիտներու պէս ամեն օր նոր ի նորոյ հաստատելու կամ ջնջելու փոստեր փնտռել այլ մեր յուցնելիքը՝ ատենց հակաթոռ չըլլալին պիտի ըլլայ, և այն, ըսինք, պատմական փաստերով :

Կուղենք գիտնալ թէ՛ որո՞նք են բուն իսկ հակաթոռները :

Անոնք միայն, որոց հաստատութիւնը՝ թէ ի սկզբան և թէ մէջտեղը, օտարներու ձեռքով կամ ազգե-

ցումթեամբ կատարուած է, եւ ոչ թէ ազգէն: — Կ'ուզէ ընդհանրապէս եղած ըլլայ, կ'ուզէ մասնաւորապէս, որովհետեւ այս վերջի երկու կերպն ալ համակշիռ օրինաւորութիւն մը կ'ունենան եկեղեցւոյ հեղինակութեամբ, յանուն ազգի կատարուած և ըստ այնմ ընդունուած ըլլալուն համար:

Հակաթու էին ուրեմն, Սուրմակայ, Բրբիշայի, Շմուէի կաթողիկոսութիւնները որոնք ազգէն սիրուած, և անկէ ընտրուած Սահակ հայրապետին կենդանութեան ժամանակը, մինչդեռ այն ընտրեալն Ղաւթուծոյ, մէկ կողմէն ազգին համար կը տալնապէր, միւս կողմանէ ասոնք կաշառքներու կամ ուրիշ գծուած միջոցներով, մանաւանդ օտար թըշնամի Պարսից միջամտութեամբ կը հաստատուէին:

Հակաթու էր նաեւ, Բագարանցի Յովնան երրորդի կաթողիկոսութիւնը, զոր Յոյնք ընտրեցին, Յունաց բաժնի Հայոց համար, և հաշիւ 7—8 ամիս աւելց անոր կաթողիկոսութիւնը:

Հակաթու էր վերջապէս Թէոսկորոս Սանահնի վանահօր կամ Լուսեցւոյն կաթողիկոսութիւնը, որ Պետրոս գետադարձի կենդանութեւն և անոր բանտարկութեան միջոցին, խռովութեան և երկպառակութեան թեւերու վրայ յենած՝ այնպէս բաղմեցաւ հայրապետական դաճը:

Հիմա հասկցուեցաւ թէ, որոնք են եղեր իրաւընէ հակաթուները:

Ընդհանրապէս կաթողիկոսներու ալ շարք մը, որ 47 տարուան շրջանի մը մէջ իրարու վրայ տեսնուած են:

Գրիգոր Բ. Սիւրբաբի, Բարսեղ Ա. Լեւեցւոյ, և Գրիգոր Գ. կաթողիկոսութեանց ժամանակ 1066 էն մինչեւ 1113ը, սա հետեւեալներն եւս կաթողիկոս տնտրուող կրած են:

1071. Գէորգ Լուսեցի, ասե՛նադար վկայատիրին ի թաւ բլււր:

1073. Սարգիս ի Հոնի:

1077. Թորոս ալախօսի ի Հոնի:

1085. Պօղոս՝ վանահայր Սարազայ ի Սարազ:

1113. Գաւիթ Թոռնիկեան՝ Ա. կաթողիկոս Լիթամարայ:

Երբեք յաջորդութիւնն է, որ մինչեւ ցայսօր կը շարունակուի:

Պատճառ:

Արդհետեւ այս շարունակութիւնը ամեն ժամանակակից ընդգիծութեանց յաջթելով կը հասնի մինչեւ 1441, ուր Կիրակոս Սիրապետի Լիթամարական կաթողիկոսը իր նախորդաց օրով եղած նորոգք և ատելութիւնները բառնալով, անոր օրինաւորութիւնը հանդիսապէս կը վերահաստատէ:

Լիթամարայ աթոռոյն ամենյարակից պարագաներուն և պատմական փաստերուն՝ ուղղը կրնայ Սեծութեցւոյն պատմութենէն վերահասու ըլլալ:

Հասկցանք հիմա, որ Լիթան և Կեղեցւոյ սրբածը սրբած կ'ըլլայ եղեր:

Ինչ մ'ալ կաթողիկոսներու օձիքը թողելով՝ ասոնց համար Լիթոս դրուած տեղերը աչքէ անցնեմք և տեսնեմք թէ, ինչ կապակցութիւն ունեցեր են այդ աթոռները՝ ազգին և եկեղեցւոյն հետ:

Հոս, եթէ պատմական ակնարկ մը նետենք, իսկոյն պիտի համոզուինք որ բուն Հայաստանի մէջ քաղաքա-

կան իշխանութիւն ունեցած ասեն նիս, կաթողիկոսական ասանկ բաժանումներ երբեք չենք ունեցած :

Այդ բաժանումները անիշխանութեան օրերու մէջ միայն ծնունդ առած պիտի երեւնան :

Այս ըսելով կարծեմք բաւական պարզուած կ'ըլլան կաթողիկոսութեան ազգին հետ ունեցած աւելցութեան ներքին պատճառները :

Ի՞նչու երկարաբանեմք :

Այն միտքը՝ ապու շներու դաս տալ չէ, այլ բանագէտ, պատմագէտ և արամաբան ձեւացողներուն՝ պարզապէս խնդիրը, իր մերկութեամբը աչքերնուն առջեւ դնել է :

Արեւմտեան կաթողիկոսութեանց տեղիքը միայն յիշելով անցնիմք սա փափուկ կէտը, այն է՝ ամբողջութեան կամ բաժանման հարկաւորութիւնը, որուն վրայ շատ երեքկտալու դեռ ժամանակը չէ . . . :

Եւ այդ տեղերն են :

Վաղարշապատ, Դուին, Լնի, Օւսմիդաւ, Օւլլա-Դիւակ, Հոռմկայ, Սեւա-Լեւոն, Թաւ-Բլուր, Սիւ, Լիթամար, Չորոյ վանք, Վաւրազ, Հոնի, Մարաշ, Թուրայ, Լիւպահան :

Ասկից յայտ յանդիման կ'երեւայ, որ կաթողիկոսները, երբեք իրենց աթոռները ազգին պիտոյքէն վեր չնախադասելով, միշտ ժողովրդին ետեւէն երթալու ստիպուել և ժամանակին պատմական պարագաները միայն նկատողութեան առնելու հարկադրուել են :

Աւաթի իրաւամբ ըսաւ ()տեան թէ՛ մեր նախնիքը մասնաւոր քաղաքներու չյարեցան այլ անկախութեան :

Իմացանք հիմա աթոռներու տեղափոխութեանց բուն պատճառը :

Ներհակակրններն ալ չմոռնանք : Օր օրինակ :

Սեւքիսեղի, Դաւթի Թուրայեցւոյ, Սրապիտնի Ուսայեցւոյ, Սահակայ երկրորդի, Յակոբ Թուրայեցւոյ, Լիդաղար Լիթամարցւոյ, Վաղար Թահեցւոյ, Պետրոս Քիւթաիի, Յովսէփ Լիդաթեանցի, Դաւթի և Դանիէլի պատմական անցքերը՝ որք զիրար դահլնկէց ընելու ջան ի գործ դրած են :

Դաւթ անանկ օրեր անցուցած կը տեսնամք ազգը, որ մի և նոյն ժամանակի մէջ Լիթամարցւոյ Լիթոնի վրայ՝ մինչեւ չորս կաթողիկոս մէկէն նստեր են զիրար հրելով, հրմշտկելով :

15-րորդ դարուն մէջ՝ Սարգիս, Որստակէս (Լիստակէս) Յովհաննէս և Գրիգոր :

16-րորդ դարուն մէջ ալ՝ Լապեր Թադէոս, Դաւթի և Սեւքիսեղ :

Եւսով, կաթողիկոսները իրարու հակառակած են պիտի ըսեմք թէ աթոռը՝ աթոռակալներու հետ :

Այս անձնական հակառակութիւնները՝ պիտի կրնամք աթոռին վերագրել :

Եթէ չէ :

Արեւմտեան Դաւթի և Սեւաթեկեան հակակաթողիկոս պիտի ըսուէին և ոչ թէ այդ օրինաւոր աթոռները՝ հակաթոռ :

Դանիէլ, մինչեւ ցայսօր յարատեւած ըլլալէն զատ, երբեմն Լիթամարցւոյ կաթողիկոսաց հետ սերտ մը տերմութիւն և յարաբերութիւն ալ ունեցած են :

Սովորեցանք հիմա աթոռոց և աթոռակալաց հակառակութիւնը՝ իրարու հետ շփոթելէն յառաջ եկած ծակ եղբայրացութիւնը :

Ուր թողունք այն մեծ սխալմունքը, որուն մէջ գահալէժ եղած կ'երեւնան ոմանք, խտրութիւնը կամ անխտրութիւնը՝ հարազատութեան կամ անհարազատութեան հետ շփութելով :

Ընխտրութիւնը՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ոգւոյն գեղեցիկ յատկութիւններէն մէկն է, և ասոր համար Լճիւսանայ, Լճիւսանայ, Սոյ և Գանձասարայ կաթողիկոսութեան ժամանակ թեմական խտրութիւններ երբէք եղած չեն : Ինչպէս հիմա ոմանք ուղեցին ընել և տակաւին ասոր կը ճգնին :

Սինչեւ անգամ մի և նոյն եկեղեցւոյն մէջ, հիմակու հիմա տարբեր եպիսկոպոսութիւն և քիչ մ'ալ երթալով տարբեր վարդապետութիւն և քահանայութիւն ալ յարուցանելու պիտի ելնեն :

Քոռոնց կը յիշեցնեմք որ Լճիւսանայ կաթողիկոսները, երբեմն Լճիւսանայ ալ կաթողիկոս եղած են, ինչպէս նաեւ Լճիւսանայի և Պօլսոյ պատրիարքները՝ Սոյ կաթողիկոսներ :

Որոց ահա քանի մը օրինակները :

1461 . Լճիւսանայ Օլաբարիա կաթողիկոսը՝ Լճիւսանայ կաթողիկոս եղաւ :

1658 . Սեբաստացի Խաչատուր Գ. Կ. Պօլսոյ պատրիարքը՝ յետոյ Սոյ կաթողիկոս եղաւ :

1561 . Կ. Պօլսոյ Տիրատուր Ա. պատրիարքը՝ Սոյ կաթողիկոս եղաւ :

1531 . Կ. Պօլսոյ Լճարիա պատրիարքը՝ Սոյ կաթողիկոս եղաւ :

1692 . Կեսարացի Սաթիւթոս պատրիարքը՝ Սոյ կաթողիկոս եղաւ :

Եւ որ ամենէն զարմանալին պիտի երեւնայ ոմանց, այն է Սսեցի թէոգորոս անուն վարդապետի մը՝ Լիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ընտրուելը :

Վը հանդերձ, հայրապետական օժման հանդիսին մայրոքադաքիս Ս. Լստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ կատարուիլը 1784 ին : Ինչպէս նաեւ Լճիւսանայ կաթողիկոսներէն ոմանց ձեռնադրութիւնը՝ նոյնպէս 'ի Կ. Պօլիս :

Տեսնեք հիմայ մեր Եկեղեցւոյ անխտրութեան ոգւոյն ըրածներն ու թողածները, որ դեռ իբրեւ հարազատութիւն և անհարազատութիւն ըմբռնած՝ կ'ընդգիմանանք . . . :

Եւ մնայ հիմայ տղգային արդի երեք կաթողիկոսութեանց օրինաւորութիւնը կամ ապօրինաւորութիւնը՝ քիչ մ'ալ իրենց ընտրական կէտին մէջ փնտռել : Եւ այդ կէտին համար՝ օրինաւոր եղած կ'ըլլայ, երբ ազգովին ըլլայ նէ՝ ըսած եմք, և ապօրինաւոր՝ երբ օտար միջամտութեամբ :

Եւ որ, ինչպէս օրինաւոր պիտի կրնամք համարիլ Սոյ և Լճիւսանայ կաթողիկոսութիւնները՝ որոց ընտրութիւնը, ինչպէս քիչ մը վարը պիտի տեսնուի, երբեմն օտարներու միջնորդութեամբ ապօրինաւոր կերպիւ ալ կատարուած է :

Եւ այդ այդ տեսակ ընտրութիւնները միթէ Սոյ և Լճիւսանայ մէջ նոր կաթողիկոսութիւն մը հաստատած են, թէ կաթողիկոս մը :

Հոս է մեր ընդգիմաբանից խնաւիք ծուղակը :

Եւ անոնք՝ քիչ մը վերը հակաթոռներու համար մէջ բերած օրինակներն ուս կրնանք յարացոյց բերել :

Քան լիցի : Եւ ինչ կաթողիկոսութեան հաստատութիւնը, այլէ կաթողիկոսի մը ընտրութիւնը :

Եթէ այդպէս նկատեմք, իջմիւս
ածնայ կաթողիկոսական արդի ընտ-
րական ոճն ալ ազատ չկրնար սեպուել
այս ապօրինաւորութեան շրջանէն :

Բսելէ որ, օրինաւորութեան սե-
զածը մինչեւ հիմա ոչ այնչափ ընտ-
րողական կերպն եղած է, որչափ ազ-
գէն գտած ընդունելութիւնը :

Իսկ այսուհետեւ, եթէ բան մը
ընել կ'ուզեմք, աւելի աղէկ է որ՝ փո-
խանակ դարաւոր կաթողիկոսութիւն-
ները տեղերնուն վերցնելու, առա-
ւորէն ընտրութեան ձեւը միայն մէջ
տեղէն բարձուի :

Հին ատենը՝ Սոյ կաթողիկոսնե-
րը Վիլնիոյ Վսիրայից և Եդիպտոսի
Սուլթաններու ձեռք կ'ընտրուէին,
և տարուէ տարի երեքական հարիւր
ղը կը խոստանային վճարել, և այս
տուրքին անունը ֆէլէ ահճէֆ կ'ըսէին
(Սամանցիք) :

Ինչպէս և նոր ատեններս Վլթա-
մարայ մէջ իսան (Վահմուտի միջամե-
տութիւնը, և Սոյ մէջ Խոզան) զ-
լուի արարքները յայտնի են ամենուն :

Իջմիւսնայ կաթողիկոսները ևս, Պար-
սիոյ իսաներունկամ Հահերուն ձեռ-
քով շատ անգամ թող դրաւած են,

Եւ այն իսկ մայր աթոռոյ կաթողի-
կոսի այժմեան ընտրութեան ձեւը
ըստ մասին տօյրինաւոր է : Վասն զի
որչափ որ մենք կը կարծենք թէ ժո-
ղովուրդը կ'ընտրէ, մեզնայն ժամա-
նակը գիտենք Պալաթիկան, որ ժողո-
վուրդը միայն երկու ընտրելի կը ներ-
կայացնէ, և օտարն է որ այն երկու-
քէն մէկը կ'որոշէ և կը հաստատէ :

Եթէ Վեորդ Վ. կաթողիկոսի
նկատմամբ այս արարողութիւնը չը
կատարուեցաւ, ասոր պատճառն այն
էր որ Տաճկաստանի պատգամաւորը՝
կերպովմը Պալաթիկայի բողոքարկուն էր
ի գիմայ երեսփոխանական ժողովոյն :

Ի՞նչ կը կարծենք, միթէ երկրորդ
ընտրութեան մը ժամանակ Պալաթիկան
երկու ընտրելի չպիտի պահանջէ :

Չայս բսելով կ'ուզենք վճառական
կերպով հաստատել որ բացարձակ ա-
պօրինաւոր ընտրութիւնը օտարնե-
րու ձեռքով կատարուածն է, և ոչ
թէ ազգին :

Սոյ կամ Վլթամարայ կաթողի-
կոսները կարող են երեսփոխանական
ժողովէն ընտրուել՝ առանց ապօրինա-
ւորութեան մէջ քայլ մը առնելու,
վասն զի ընտրողները՝ նոյն եկեղեցւոյ
զաւակներն են, ինչ որ Սեցին և Վլթ-
թամարցին :

Բանի որ ընտրութեան շրջանը՝
եկեղեցւոյ սահմանէն ելած չէ, օ-
տարին ձեռքը չէ անցած, ապօրինա-
ւոր չէ : Բաւական է որ ընտրեալը՝
արժանաւոր ըլլայ, և ժողովոյին բազ-
մաթիւ մասէն վկայուած :

Մոնք որ թեմական ընտրութեան
խնդիրներ յարուցին, գիտութեամբ
թէ անգիտութեամբ նորաստեցին որ
ամենեւին ընտրութիւններ չըլան,
ինչպէս կը տեսնեմք, որ այնչափ ջերմ
վիճարանութիւններէն զինի, տակա-
ւին ընտրութիւն չեղաւ :

Եւ ի՞նչ կարող է երաշխաւորել որ
պիտի ըլլայ :

Ի՞նչու լուած են թեմական ընտ-
րութեանց փաստաբանները և տրա-
մաբանները :

Ի մնացաւ գործը :
Ո՞վ ընտրեց : Ո՞վ վաւերացոյց :
Սեզի համար դեռ բան մը եղած
չունի, և ասանկ երթայ նէ՝ ըլլալէն
ալ լստուած գիտէ . . . :

Ե. Յ. Ալալէան :